

NEHA ^NBI SA SKROTIŤ R ^YSA

Pravopisné
cvičenia
pre 1. stupeň
základných škôl

TOMÁŠ BÁNIK

Albatros

Nehanbi sa skrotiť rysa

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.albatrosmedia.sk

Tomáš Bánik

Nehanbi sa skrotiť rysa – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

NEHAMBI SA SKROTIŤ RISA

Pravopisné cvičenia
pre 1. stupeň
základných škôl

TOMÁŠ BÁNIK

Albatros

Text © Tomáš Bánik, 2018

Recenzenti: doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.

PaedDr. Beáta Murinová, PhD.

Mgr. Renáta Trokšiarová

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-0593-6

ISBN e-knihy 978-80-566-0651-3 (1. zveřejnění, 2018)

Obsah

Ako používať túto knihu	9
1. Správne držanie pera	10
2. Slovenská abeceda	11
3. Slovo, veta, súvetie	29
4. Slovo a slabika	32
5. Samohlásky a spoluhlásky	35
6. Dlhé samohlásky a spoluhlásky	37
7. Dvojhlásky v slovenčine	44
8. Znelé a neznelé spoluhlásky, spodobovanie	48
9. Samohláska ä	53
10. Tvrdá a mäkká spoluhláska l, ľ	55
11. Písanie i/í, y/ý po mäkkých spoluhláskach	58
12. Písanie y/ý v po tvrdých spoluhláskach	59
13. Písanie i/í po tvrdých spoluhláskach	72
14. Písanie i/í a y/ý po obojakých spoluhláskach	76
15. Veľké písmeno vo vlastných menách	105
16. Súhrnné diktáty	108

Predslov

Milí žiaci, učitelia a rodičia!

Táto knižočka vznikla na to, aby Vám pomohla prejsť ťažkú, ale krásnu cestu od negramotného dieťaťa k vzdelanému človeku modernej doby.

Slovenčina vôbec nie je ťažký jazyk. Mýty o tom, že pravopis slovenčiny je najťažší na svete, nie sú pravdivé. Porovnajme si ho napríklad s pravopisom angličtiny alebo francúzštiny. Slovenčina nemôže byť ťažká, najmä nie pre tých, ktorí sa ju učia od mamy a otca v útľom veku a ktorí ju majú radi.

Pravopis, to nie je len „veda o ypsilone“. Je to všetko, čo sa týka správneho písania. Začína sa tým, ako správne chytiť pero do detskej rúčky, ako vyčariť prvé písmenká...

Niektorí učitelia podnikli smelý experiment a zistili, že už v prvom ročníku môžeme deti oboznámiť s vybranými slovami. Tým získame viac času, aby si do piateho ročníka tieto vedomosti upevnili a rozšírili. Detská hlavička je neuveriteľne múdra, učí sa ľahko. Len treba dávať deťom správne podnety, viesť ich k čítaniu, písaniu, hovoreniu. Pravopis sa najlepšie učí tým, že veľa čítame, najmä knihy, časopisy alebo nejaké dobré články na internete. Čítaním sa nenásilne a nevedomky do našej mysle dostávajú tie správne tvary slov a aj správny pravopis vybraných slov či iných zdanlivo ťažkých vecí.

S deťmi sa treba od malička rozprávať, venovať im čas a naučia sa to, čo v školských osnovách múdri ľudia nazvali zložito: komunikatívna kompetencia. A nepotrebujeme na to nič iné, len venovať im trochu svojho času.

Autor

Úvod

AKO POUŽÍVAŤ TÚTO KNIHU

Kniha poskytuje doplnkové cvičenia k základným pravopisným javom. Rozdelené sú podľa hlavných tematických okruhov.

Na začiatku každej kapitoly sa nachádza stručný teoretický základ učiva. Potom nasledujú motivačné texty (básničky, príbehy) a po nich cvičenia a diktáty. Učiteľ alebo rodič môže k textu pristupovať tvorivo.

Cvičenia sú zoradené od najjednoduchších až po tie ťažšie.

Prvá časť knihy sa venuje abecede a písaniu niektorých špecifických hlások, ako **ä, dz, dž**, dvojhlások, spoluhlások **ř, í**. Tu prevažujú hravé cvičenia.

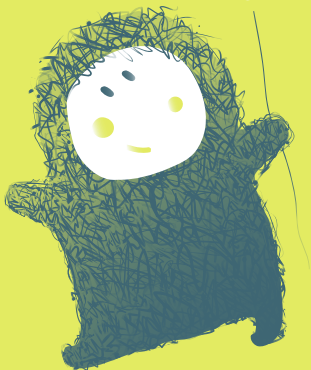
Druhá časť prináša cvičenia týkajúce sa písania **i, y**. Najprv sú zaradené cvičenia, ktoré selektívne precvičujú len jeden jav, napríklad **y/ý** po **b**. Potom ide len o prípady **i/í** po **b**, až nakoniec sú cvičenia, kde sa vyskytujú slová s **by** aj **bi**.

Niektoré doplnňovacie cvičenia možno použiť aj ako diktáty pre starších žiakov. Plné znenia nájdete v kľúči.

Cvičenia nepozostávajú z izolovaných viet, ale predstavujú krátky príbeh, aby neslúžili len na poučenie, ale aj zábavu. Tieto texty teda pomáhajú aj pri rozvíjaní slovnej zásoby.

Pero držíM pekne, bodku trafím presne

1. SPRÁVNE DRŽANIE PERA

V žiadnej knihe o pravopise sa o držaní pera nepíše, a pritom je to prvý krok k úspechu. Všetko má svoje pravidlá, veď tak ako strelec musí správne uchopiť zbraň, aby mohol trafiť svoj cieľ, ani pekné písmo nevyčaríme, keď nedržíme pero správnym spôsobom.

Dajte si záležať na tom, aby vaše deti či žiaci správne držali pero. Je to návyk na celý život.

AKO SA SPRÁVNE DRŽÍ PERO?

Palec, ukazovák a prostredník musia tvoriť nerozlučnú trojicu, ktorá obopína pero. Ani jeden prst z tejto trojice nesmie vytŕčať. Palec a ukazovák vytvárajú „kliešte“, ktoré zvierajú pero, a prostredník ich zospodu podopiera.

Pero nesmie byť v kolmej polohe na podložku, ale musí sa držať šikmo, v sklone asi 45 stupňov a hrot nesmie smerovať k telu píšuceho, ale pozdĺž tela, prípadne od tela. Telo pera sa voľne opiera o jamku medzi palcom a ukazovákom.

Ľaváci sú v miernej nevýhode, ale základné pravidlá držania pera platia aj pre nich. Náplň v perách zasychá rýchlo, takže už nie je riziko, že si rozmažú napísaný text. Musia však pero držať správne, so správnym sklonom a dostatočne ďaleko od hrotu.

Abeceda? To sa nedá. Ale čoby! Žiadna veda!

2. SLOVENSKÁ ABECEDA

Slovenská abeceda má 46 písmen: **a, á, ä, b, c, č, d, ď, dz, dž, e, é, f, g, h, ch, i, í, j, k, l, ľ, m, n, ň, o, ó, ô, p, q, r, ř, s, š, t, ť, u, ú, v, w, x, y, ý, z, ž.**

Základné písmená abecedy: **a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z.**

Z týchto základných písmen sa pridávaním znamienok a kombináciou písmen vytvorili znaky pre všetky hlásky v slovenčine.

Samohlásky sa označujú písmenami: **a, á, ä, e, é, í, í, o, ó, u, ú, y, ý.**

Spoluhlásky sa označujú písmenami: **b, c, č, d, ď, dz, dž, f, g, h, ch, j, k, l, ľ, l, m, n, ň, p, q, r, ř, s, š, t, ť, v, w, z, ž.**

Medzi znakmi pre spoluhlásky nachádzame aj zložkové znaky: dz, dž, ch.

Dvojhásky sa označujú spojením dvoch písmen: **ia, ie, iu** a písmenom **ô**.

V slovenčine používame diakritické znamienka, čiže dĺžne, mäkčene, vokáň a dve body: Písmená s dĺžňom: **á, é, í, ľ, ó, ř, ú, ý.**

Písmená s mäkčeňom: **č, ď, dž, ľ, ň, š, ť, ž**

Zapamätaj si pomocou básničky, ako sa slabikujú slovenské písmená:

**A bé cé dé e ef gé – vysadneme na bager,
há í jé ká el em en – oprieme sa do ramien,
o pé er es té u – vykopeme dieru,
vé ix ypsilon zet – už nás tu viac niet.**

1. Slová vo vetách sa pomotali. Zoraď slová v každom riadku podľa abecedy a uprav tak vety. Vzor: **Andrej bol celkom...**

- a) futbalista dobrý bol celkom energický Andrej – gólman.
- b) jemne Hanka iba kope nôžkou malou loptu.
- c) ultramaratón, Ondro strieda pláva veslovanie rýchlo, turistiku,
- d) zanedbáva Xénia ypsilon.

2. Zoraď slová podľa abecedy. Čo majú spoločné písmená v označených políčkach?

dyňa ananás banán čerešňa egreš citrón

3. Napiš názvy plodov a rastlín do tabuľky podľa abecedy. V tajničke je názov písmena.

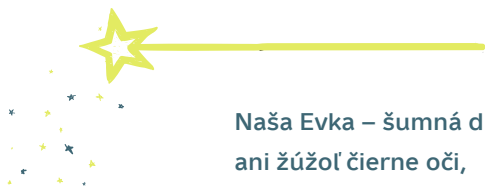
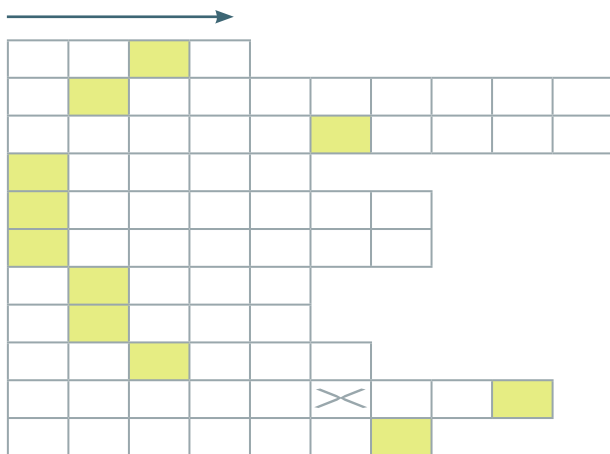
grep pomaranč lieskový orech broskyňa višne maliny oliva

→

									X	

4. Napíš názvy do tabuľky podľa abecedy. Vyrieš tajničku.

zemiaky orechy šípky uhorky trnky včelí med
mandarínky nektárinky liči paprika ríbezľa

**Naša Evka – šumná dievka:
ani žúžol' čierne oči,
modrá mašľa vo vrkoči
a tie líca – ako ruža rozkvitá.
Kto neverí, nech sa Tóna opýta.**

(Krista Bendová)

5. a) Vypíš z básničky slová, v ktorých sú písmená s diakritickými znamienkami.
b) Vysvetli s pomocou dospelých alebo slovníka slová **šumná**, **žúžol'**, **vrkoč**.

Somár na ľade

Keď si v dobrej nálade
poskakoval na ľade,
tak máš lakte boľavé,
veľkú hrču na hlave.

Nechoď na ľad tancovať, keď máš nohy ľavé,
nebudeš mať modriny na lakti a hlave.

Polož lavór na lavicu,
oper ľavú nohavicu.

Od blata máš fľaky, tu taký a taký!

6. Vypíš z básničky do jedného riadka slová s **-ľa-** a do druhého slová s **-la-**.

7. a) Doplň slová, vyber vždy jedno z dvojice slov v zátvorke.

Kôň aj majú rady ovos. Keď im dávaš krmivo, predtým im
ho (osol' – osol)

Sedel na obžalovaných. Po svojej mal šikovného
obhajcu. (ľavici – lavici)

Moderné hudobné nástroje rôzne čudné zvuky. Preto na
nich radi vyhrávajú. (ľudia – lúdia)

Moja starká býva v obci Nižná Chová dve kravy a jedného
..... (Voľa – vola)

Môj spolužiak pochádza z Ruska. Jeho obľúbeným nápojom je však (Koľa – kola)

Máme v triede aj Naučila ma tancovať (Poľku – polku)

Lúku nechali ležať Stála na nej voda a v zime sa pokryla (ľadom – ladom)

Otec sa, aby pobožkal mamu. Ale mama vraví: „Najprv sa!“ (ohol’ – ohol)

b) Vysvetli slovo polka.

c) Prečo sa v slovách Nižná Voľa, Koľa a Poľka píše veľké písmeno?

PÍSMENO S VOKÁŇOM: Ô

Bez práce nie sú koláče

Pre koho je práca horká,
ostane mu z chleba kôrka.
Nesadne si za stôl
s misou plnou dobrôt.
Zapoj rozum, vôľu,
vezmi vážne školu.
Vstávaj skôr a vyskoč z lôžka,
do práce nech beží nôžka.
Rýľuj pôdu, zväžaj z hôr,
drevom, kôrou naplň dvor.
Kráčaj smelo do práce,
tvoj nôž spozná koláče.

